

нодательства необходимо последовательно осуществлять принцип социально-экономического единства всей законодательной и нормативно-правовой системы.

Ключевые слова: земельное законодательство, земельные отношения, нормативно-правовой акт, структура земельного законодательства, система земельного законодательства.

Summary

Sydor V. D. System of the Land Legislation of Ukraine: Theoretical Aspects. — Article.

A publication is devoted to researching of the system of the land legislation as the differentiated aggregate normatively legal acts which regulate public relations in industry of land use and protection. The system of the land legislation represents the system of the land law as complex industry. In the process of development of the land legislation it is necessary consistently to carry out principle of socio-economic unity of all legislative and normatively legal systems.

Keywords: land legislation, land relations, normatively legal act, structure of land legislation, system of land legislation.

УДК 347.73

В. М. Свириденко

ПРО КОНФЛІКТИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Економіко-правові відносини, що виникають та розвиваються у сфері оподаткування, в юридичній науці визначаються як спеціальний вид суспільних відносин, врегульованих нормами податкового права, — податкові відносини. Дані відносини характеризуються юридичною нерівністю сторін і, як правило, є владними.

У податкових правовідносинах найбільш виразно, порівняно з усіма іншими формами фінансових правовідносин, простежуються державно-владна та майнова сторони.

Як зазначають науковці, податкові правовідносини стосуються різних суб'єктів (держави, юридичних осіб, фізичних осіб), між якими формується певна підпорядкованість. Безперечно, що обов'язок платника носить безумовний характер, при якому відсутня рівність сторін. Відмінність податкових правовідносин від інших майнових правовідносин, наприклад цивільних, полягає, насамперед, у нерівності становища їх учасників. Відносини сторін тут засновані на підпорядкованості однієї сторони (платника податків) іншій (державі в особі її органів або органів місцевого самоврядування) [1, 85–86].

Відносини у сфері оподаткування України розвиваються досить суперечливо: з одного боку, набувають розвитку нові інститути, з іншого — відбувається посилення конфліктних ситуацій між платниками податків та органами державної податкової служби.

Незважаючи на комплексний характер даних відносин, за своїм соціальним, політичним та правовим змістом вони мають конфліктний характер. Проте слід зауважити, що саме конфліктність як форма суперечностей спонукає суб'єктів фінансової діяльності до розвитку та вдосконалення.

Автор статті ставить перед собою завдання дослідити правову природу податкового конфлікту, умови його виникнення та структуру, а також запропонувати власне визначення поняття «податковий конфлікт».

Заслугує на увагу твердження про те, що конфліктність, яка викликана суперечностями між приватними та публічними майновими (фінансовими) інтересами, є однією із закономірностей розвитку фінансового права, яка впливає на виникнення, функціонування чи припинення фінансових відносин і зумовлює наявність такої тенденції фінансового законодавства, як політична компромісність правового регулювання [2, 68].

Аналізуючи сферу податкових правовідносин, слід зазначити, що вона включає в себе комплекс пов'язаних між собою правових відносин, зокрема законотворчих, управлінських, контрольних, судових, податкових, відносин, пов'язаних з оцінкою, обліком, інформацією, а також відносин, що виникають у практиці правозастосування. Сукупність комплексу даних правових відносин в умовах сьогодення вимагає нового теоретичного підходу, який характеризується запровадженням у науку податкового права категорії податкового конфлікту.

Для нашої держави проблеми, пов'язані з поняттям сутності та реалізації поняття податкового конфлікту, викликають особливу зацікавленість. І це природно, адже конфлікт — складне явище і його дослідження, безумовно, впливатиме на розвиток податкового законодавства.

Конфлікт (від. лат. *confictus* — зіткнення) визначається в науковій літературі по-різному. Причина цього, по-перше, у тому, що його вивчає багато наук і кожна додає своє розуміння природи конфлікту; по-друге, різні визначення охоплюють неоднозначні соціальні процеси, що зумовлює вузьке та широке розуміння конфлікту [3, 64].

Незважаючи на різні визначення конфлікту, всі вони підкреслюють наявність суперечності, яка виникає в процесі соціальної взаємодії і полягає в протидії суб'єктів конфлікту та зазвичай супроводжується негативними емоціями.

У конфлікті завжди існує суперечність, зіткнення поглядів, інтересів, потреб, цінностей, мотивів. Однак сутність конфлікту полягає не стільки у виникненні і існуванні суперечності, скільки у способі її вирішення.

У словнику іншомовних слів цей термін визначається так: «Конфлікт — зіткнення протилежних інтересів, поглядів, прагнень, розбрат, спір, що загрожує ускладненнями» [4, 329].

У конфліктній ситуації кожна сторона робить все можливе, щоб була прийнята її точка зору і заважає іншій стороні робити те саме. Тому науковці вважають, що конфлікт — це завжди зупинення та розрив нормальних, установлених відносин [5, 8].

Збільшення кількості конфліктів, зокрема у податковій сфері, потребує не тільки глибокого осмислення їх природи, динаміки, а й вимагає створення певних регіональних, державних і міжнародних структур, які б вивчали їхні прояви та створювали спеціальні методи правового регулювання.

Період вдосконалення системи оподаткування, який ми нині переживаємо,

супроводжується конфліктними ситуаціями. Викликані вони соціальними недугами, які охопили економіку, політику, мораль.

Тому в умовах посилення конфліктних ситуацій між платниками податків та органами державної податкової служби головним завданням є, перш за все, знаходження ключа вирішення цієї проблеми, який полягає в тому, щоб поглянути на конфлікт як на завдання, що повинно бути розв'язано, визначити причину податкового конфлікту, а потім — застосувати відповідну техніку вирішення конфліктних проблем.

Стратегією реформування податкової системи, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. № 1612-р, визначені внутрішні причини реформування податкової системи. Безсистемність податкового законодавства, значна кількість і частота внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів істотно ускладнюють роботу контролюючих органів із забезпечення виконання платниками податків податкових зобов'язань та негативно позначаються на діяльності суб'єктів господарювання, а також знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів, зокрема внаслідок обмежених можливостей щодо формування їх власної політики на середньо- та довгостроковий період.

Унаслідок відсутності єдиної термінології у податковому законодавстві застосовуються терміни, що значно збільшують ризик виникнення конфліктів між платниками податків та контролюючими органами [6, 223]. Тому наука теорії права, фінансового, податкового, адміністративного та кримінального права має бути спрямована на розв'язання проблем, які негативно впливають на стабільність економіки держави.

В теорії податкового права крім традиційних підходів у регулюванні податкових відносин доцільно використовувати прогресивні правові теорії про формування нових податково-правових інститутів. До таких нових теорій слід віднести конфліктологію податкових відносин, співвідношення публічних та приватних інтересів у сфері оподаткування, аналіз спірних ситуацій у податковому праві.

Вважаємо, що розвиток основ теорії та практики попередження податкових правопорушень, правове розв'язання конфліктів у сфері оподаткування можуть відігравати важливу роль у досягненні співвідношення публічних та приватних інтересів у сфері оподаткування та впливати на стабільне її функціонування. Саме тому проблема вивчення конфліктів у сфері податкових відносин, вдосконалення їх правового регулювання, а також попередження та розв'язання конфліктів мають сприяти подоланню кризових ситуацій та економічному зростанню України.

Досліджуючи ступінь наукової розробки даної проблеми, зазначимо, що у колишньому Радянському Союзі конфліктологічна традиція була практично відсутня. У наукових працях в основному йшлося про матеріально-економічну та класову природу конфліктів. Згідно з доктриною про відсутність у соціалістичному суспільстві антагоністичних класів було зроблено висновок про неможливість конфліктів. Їх існування припускалось

в міжособистісних стосунках, вивченням яких займались соціологічні та психологічні науки.

Ситуація змінилася після того, як колишнє «безконфліктне» суспільство вибухнуло безліччю конфліктів — національних, політичних, правових, економічних тощо, а наукова думка виявилася повністю обеззброєною перед ними. Перед натиском невідкладних потреб соціальної реальності за кілька років було сформовано українське конфліктознавство. Першою в Україні працею з конфліктології став виданий у серії «психологія» навчальний посібник професорів О. М. Бандурки та В. А. Друзя «Конфліктологія» [7, 351]. Значною подією у розвитку української конфліктологічної і юридичної науки стала поява підручника для студентів вищих навчальних закладів юридичних спеціальностей «Конфліктологія» за редакцією професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова [8, 256]. Автори вперше в українській конфліктології поєднали проблему конфліктів з правовими інститутами, розглянули конфлікт не в абстрактному соціальному просторі, а в реальному зв'язку з існуючими правовідносинами, юридичними механізмами та чинним законодавством.

Питанням же, які пов'язані з вивченням конфліктів у сфері оподаткування, дослідженням характерних ознак цього окремого інституту податкового права не було приділено достатньої уваги зі сторони вчених-юристів. Як виняток можна навести дисертаційне дослідження російського вченого доктора юридичних наук А. К. Саркісова «Конфлікти у сфері податкових відносин: теорія та практика правового розв'язання» [9, 472].

Вперше в даній роботі з позиції теорії податкового права і на основі конфліктологічного аналізу норм податкового законодавства, судової та адміністративної практики, застосування діючих норм Податкового кодексу Російської Федерації автором показана необхідність організації управління конфліктним способом взаємодії суб'єктів податкових відносин. Але дане дослідження базується виключно на законодавстві Російської Федерації, яке в регулюванні даного питання суттєво відрізняється від українського, воно було використане лише в якості теоретичного підґрунтя даної статті.

Проблеми конфліктології знаходили своє осмислення у працях з багатьох наук, зокрема таких, як філософія, історія, психологія, соціологія, право та ін. Першість у описанні соціального конфлікту більшість дослідників віддають Арістотелю, Платону, Т. Гоббсу, Ж.-Ж. Руссо та ін. Серед фундаторів соціологічної теорії конфлікту можна назвати К. Маркса, М. Веббера, Г. Зімеля та ін. Так, Г. Зімелю вважав конфлікт універсальним явищем, стверджуючи, що безконфліктне суспільство не має механізму саморозвитку. Саме ця ідея в теорії конфлікту активізує інтерес до її вивчення.

Оскільки конфлікти мають місце в усіх сферах суспільного життя та на всіх рівнях його організації та розвитку, то ним цікавляться представники як юридичних, так і неюридичних дисциплін. При цьому слід зауважити, що всі суміжні науки мають єдину мету — виявити та пояснити механізми управління суспільними процесами, пов'язаними з конфліктами, обґрунтувати цілі та завдання регулювання, в тому числі правового, поведінки суб'єктів конфліктних ситуацій.

Слід підкреслити, що в колишньому Радянському Союзі соціологія та юридична конфліктологія не розвивались. Початок епохи реформ в Україні, які відкрили дорогу конфліктологічним ідеям, збігся з формуванням конфліктології як самостійної галузі знань.

Вивчення теорії конфліктів, проблемних ситуацій сьогодні є одним із основних напрямків роботи провідних науковців. Дослідження характеризуються взаємопов'язаністю теоретичних пошуків з їх практичним втіленням. Це одна із дисциплін, до якої науковці та практики ставляться серйозно, виходячи з усвідомлення потреб буття, яке було, є і буде конфліктним, бо інакше згальмується суспільний розвиток.

Останніми роками активізувались дослідження проблем діагностики, соціології, політики та психології конфліктів. Цьому були присвячені міжнародні конференції, моніторингові дослідження проблем конфліктів, праці науковців інститутів соціології, психології з організації роботи, пов'язаної з виданням словника термінів з конфліктології, підручників та інші напрацювання. Перед українськими дослідниками цієї проблеми постала низка завдань як теоретичного, так і практичного плану.

Юридична конфліктологія як новий напрямок виникла на стику юриспруденції та загальної конфліктології [10, 23]. В даний час можна стверджувати, що юридична конфліктологія виокремлюється з розділу загальної конфліктології в самостійну юридичну науку та навчальну дисципліну і знаходить своє місце в навчальних програмах підготовки студентів з різних спеціальностей, в тому числі і з юридичних.

Об'єктом юридичної конфліктології є соціальні конфлікти, які виникають, розвиваються та врегульовуються в тій чи іншій системі правових відносин. Саме соціальні конфлікти, що виникають у сфері правових відносин і регулюються нормами права, називають юридичними конфліктами.

Юридичний конфлікт є різновидом соціального конфлікту, в основі якого лежить протилежність поглядів, інтересів, потреб двох або декількох суб'єктів, що призводить до їх протиборства. Сучасний стан українського суспільства зумовлює виникнення різноманітних конфліктів. На думку Г.Козирева, «соціальна структура суспільства з її твердою диференціацією різних класів, соціальних прошарків, груп та окремих індивідів є невичерпним джерелом конфліктів» [11, 235].

В науковій літературі юридичні конфлікти досліджуються за різними методологічними напрямками. Проте слід зауважити, що більшість вчених в якості ознак даної категорії виокремлюють такі:

- зв'язок з правовими відносинами сторін (їх юридично значимими діями чи станом);
- наявність у суб'єктів, об'єктів чи суб'єктивної сторони конфлікту ознак права;
- протиборство суб'єктів права, виникнення внаслідок реалізації конфлікту правових наслідків [12, 15].

Сфера виникнення правових конфліктів у сфері оподаткування — суспільні

відносини, що виникають у процесі формування, сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Результатом протиборства, яке виникає між сторонами, як правило, стає конфліктне податкове правовідношення.

Наявність протилежних інтересів та прагнень суб'єктів податкових відносин не означає виникнення між ними юридичного конфлікту. Податковий конфлікт буде мати місце при вчиненні сторонами дій (дії чи бездіяльності).

Слід зазначити, що податковий конфлікт з моменту виникнення носить юридичний характер. Це характерно для тих конфліктів, коли їх учасники пов'язані правовими відносинами. Дані обставини дають підстави стверджувати, що об'єктивна сторона юридичного конфлікту, в тому числі і податкового, проявляється у формі дій чи бездіяльності, основним мотивом якої є небажання дотримуватись прав та інтересів протилежного суб'єкта. Відповідно, основою застосування правових процедур, спрямованих на розв'язання податкового конфлікту, є складний юридичний склад — сукупність юридичних фактів у вигляді дій сторін конфліктних податкових правовідносин чи безперервної бездіяльності однієї з них.

За своєю сутністю податковий конфлікт має юридичні властивості, а тому фінансове законодавство, в тому числі податкове, мають передбачити наявність юридичних процедур його розв'язання та завершення.

Базуючись на понятті юридичного конфлікту, визначеного загальною теорією права, можемо зробити власне визначення поняття податкового конфлікту. Так, податковий конфлікт — це суперечність між учасниками податкових правовідносин, яка виникає в процесі формування та сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, здійснення податкового контролю, захисту прав та охоронюваних законом інтересів платників, притягнення до відповідальності за вчинення податкових правопорушень, що характеризується посиленням протилежних тенденцій учасників і підлягає правовому врегулюванню.

Досліджуючи податковий конфлікт через правові відносини, можна виявити його структуру, динаміку, особливості правового статусу суб'єктів конфліктної взаємодії, а також визначити правові засоби попередження та розв'язання конфлікту.

Від того, наскільки правильно й повно суб'єкти сприймають природу конфліктної ситуації, залежить розвиток конфлікту. Учасники конфлікту, якщо вони бачать причину в конфліктних намірах один одного, замість того, щоб виявити та ліквідувати джерело суперечності, що існує об'єктивно, будуть безуспішно намагатися врегулювати взаємовідносини і в результаті погіршать їх настільки, що навіть ліквідація джерела конфлікту вже не зможе зняти розбіжностей [3, 48].

Постійною характеристикою податкових конфліктів є їх внутрішня структура, яка містить всі властиві їм компоненти. Під структурою податкового конфлікту слід розуміти сукупність необхідних та достатніх елементів, що характеризують конфлікт. Так, податковий конфлікт містить такі основні структурні елементи, як сторони конфлікту (учасники конфліктної ситуації). У їх

визначенні використовують такі терміни: суб'єкти, учасники конфлікту, опоненти, супротивники.

Аналізуючи сторони конфлікту, слід зауважити, що їх завжди буває дві. Навіть якщо в конфлікті бере участь багато учасників, вони завжди знаходяться по «два боки барикад» щодо предмета конфлікту. Соціальні та психологічні характеристики також відіграють важливу роль у здійсненні аналізу конфліктних ситуацій. Під соціальними характеристиками розуміють належність суб'єкта конфлікту до певної верстви суспільства; професійні характеристики, соціальний статус, авторитет тощо. Під психологічними характеристиками розуміють властиві людині особисті риси, схильність до певного типу поведінки в конфлікті.

Як правило, предмет конфлікту — те, через що виникає конфлікт між його учасниками, на що претендує кожний. Предмет податкового конфлікту може бути як матеріальним (майно, гроші тощо), так і ідеальним (статус, правила, закони, право, норма). Умови перебігу конфлікту — зовнішній контекст, в якому виникає і розвивається конфлікт; образи конфліктної ситуації — уявлення про конфліктну ситуацію, притаманні учасникам конфлікту; способи поведінки в конфлікті — конкретні дії учасників конфлікту. Існує п'ять основних способів поведінки в конфлікті: відхід від конфлікту, боротьба, поступливість, компроміс, співробітництво.

Реалізація того чи іншого способу в кожній конкретній ситуації залежить від особливостей конфліктної ситуації, а також індивідуально-психологічних характеристик учасників конфлікту. Кожний вид податкового конфлікту вимагає механізму правового регулювання, невід'ємним елементом якого є правові засоби розв'язання.

Загальною теорією права на основі соціологічних наук розроблені два способи розв'язання юридичних конфліктів: 1) розв'язання конфліктів самими учасниками і 2) шляхом втручання третьої сторони [13, 69]. Дані способи застосовуються і в практиці врегулювання податкових конфліктів.

Цілі правового регулювання, як правило, досягаються шляхом закріплення відповідних прав та обов'язків учасників правовідносин та методів правового регулювання.

У правовій державі метод нормативно-правового регулювання податкових відносин зумовлює необхідність законодавчого закріплення умов реалізації вимог публічної влади. Прагнення державної влади збільшити об'єм публічної фінансової діяльності і, як наслідок, закономірна зворотна реакція приватного суб'єкта — платника податків неминуче призводить до виникнення конфліктів у сфері податкових відносин, наукове дослідження яких на сьогоднішній день потребує розвитку та вдосконалення.

Проведений аналіз податкових правовідносин переконливо доводить, що у зв'язку з радикальними змінами в усіх сферах суспільного життя сьогодні нагальною є потреба якісного оновлення фінансового права і запровадження в науку її складного інституту податкового права категорії податкового конфлікту.

Дослідження податкових конфліктів за допомогою правових інструментів надасть можливість вилучити із них потенціал, що полягає в пошуку та знаходженні способів подолання тих суперечностей, які складають зміст та причину конфлікту. В умовах сьогодення модернізація викладання фінансового та податкового права повинна співвідноситися з проблемами вивчення нових фінансово-правових явищ, що виокремлюються в нові правові інститути.

Проблеми, що стосуються предмета, структури, методів регулювання фінансово-правових відносин, в тому числі податкових, вимагають глибокого теоретичного обґрунтування, яке сприяло б формуванню ефективної галузі права, підвищенню рівня практики правозастосування та освітнього процесу.

Література

1. Кучерявенко М. П. Податкове право : підручник / М. П. Кучерявенко. — К., 2008. — 420 с.
2. Крохина Ю. А. Юридический конфликт в финансовой сфере: причины, сущность и процедуры преодоления // Журнал российского права. — М., 2003. — № 9. — С. 68–71.
3. Тихомирова Є. Б. Конфліктологія як теорія переговорів : підручник / Є. Б. Тихомирова, С. Р. Постоловський. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. — 240 с.
4. Словарь иностранных слов. — М., 1964. — 635 с.
5. Дмитриев А. В. Введение в общую теорию конфликтов / А. В. Дмитриев, В. Н. Кудрявцев, С. Н. Кудрявцев. — М., 1993. — 240 с.
6. Офіційний вісник України. — К., 2009. — № 101.
7. Бандурка А. М. Конфліктологія : учеб. пособие для вузов / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. — Х. : Ун-т внутр. дел, 1997. — 351 с.
8. Герасіна Л. М. Конфліктологія / Л. М. Герасіна, М. І. Панов. — Л. : Пектораль, 2002. — 256 с.
9. Саркисов А. К. Конфликты в сфере налоговых отношений. (Теория и практика правового разрешения) : Дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.14 / А. К. Саркисов. — М., 2006. — 472 с.
10. Юридическая конфликтология — новое направление в науке // Государство и право. — 1994. — № 4. — С. 3–23.
11. Козырев Г. И. Введение в конфликтологию / Г. И. Козырев. — М. : ВЛАДОС, 2000. — 235 с.
12. Кудрявцев В. Н. Юридическая конфликтология / В. Н. Кудрявцев. — М., 1995.
13. Абдулаев М. И. Проблемы теории государства и права : учеб. для вузов / М. И. Абдулаев, С. А. Комаров. — М., 2003. — 450 с.

Анотація

Свириденко В. М. Про конфлікти у сфері оподаткування: теоретико-правовий аспект. — Стаття.

Досліджується правова природа податкового конфлікту, умови його виникнення та структура, пропонується власне визначення поняття «податковий конфлікт».

Ключові слова: податкові правовідносини, податкове правопорушення, конфлікт, податковий конфлікт.

Аннотация

Свириденко В. М. О конфликтах в сфере налогообложения: теоретико-правовой аспект. — Статья.

Исследуется правовая категория налогового конфликта, условия его возникновения и структура, предлагается собственное определение понятия «налоговый конфликт».

Ключевые слова: налоговые правоотношения, налоговое правонарушение, конфликт, налоговый конфликт.

Summary

Sveredenko V. M. About Conflicts in the Sphere of Taxation: Theoretical Legal Aspect. — Article.

The legal category of tax conflict, the conditions of its arising and structure have been studied and the definition of the notion «tax conflict» has been suggested.

Keywords: tax legal relationship, tax offence, conflict, tax conflict.

УДК 347.73

Л. В. Вакарюк

МІСЦЕ БЮДЖЕТНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Починаючи з 70-х років минулого століття в юридичній літературі величезні і дуже значущі правові інститути почали називати «підгалузями» або «розділами» галузі права [1, 141]. Не стало виключенням і фінансове право, в якому почали виокремлювати підгалузі, включаючи в них «бюджетне право», «правове регулювання доходів». Причому підгалузі фінансового права повинні відповідати основним ланкам фінансової системи, оскільки кожна з них має специфічні особливості в методах мобілізації та розподілі грошових фондів. Як вказують теоретики права, при дослідженні системи галузі права необхідно виділити її з інших. Причому межі потрібно проводити і в просторі, і в часі, оскільки фінансово-правові норми часто змінюються.

Фінансове право, як і інші галузі, однотипове з державою, яка їх приймає і разом з нею змінюється. І хоча наша держава стала за сутністю новою (змінений суспільно-політичний і економічний устрій), не можна сказати, що всі норми фінансового права Української РСР були одночасно змінені. Фінансове законодавство змінюється поступово. Будь-яка система права має свою історичну форму, визначається природою і сутністю даного типу права [1, 29]. Розглядаючи систему фінансового права, слід виходити з співвідношення його з формою існуючого права і з системою фінансового законодавства.

Ступінь наукової розробки проблеми. Питанням бюджетного права, його інститутів присвячували праці юристи: О. М. Бандурка, Л. К. Воронова, О. М. Горбунова, О. Ю. Грачова, І. Б. Заверуха, М. В. Карасьова, Ю. О. Крохіна, М. П. Кучерявенко, О. А. Музика-Стефанчук, А. А. Нечай, Ю. А. Ровінський, Н. Ю. Пришва, М. І. Піскотін, Н. І. Хімичева. Проблеми, що існують у бюджетній сфері, вивчали й економісти: О. Д. Василик, М. І. Кульчицький, Ц. Г. Огонь, Л. Л. Осипчук, Г. Б. Поляк.

Мета статті полягає у з'ясуванні ступеня наукової розробки проблеми, дослідженні особливостей правової природи інститутів бюджетного права, визначенні його галузевої приналежності та місця в системі фінансового права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бюджетне право займає центральне місце в системі фінансового права. Маючи свій особливий предмет регу-